

Değerli kardeşlerim. Önden gidenler dediğimizde, bu tarif ile anlatmak istediğimiz, insanlara, İslam'ın bize öğrettiği anlamda iyilikte, yani maruf işlerde öncülük etmiş Peygamberler, peygamberlerin yolundan gidenler, raşid halifeler, adil sultanlar, mezhep imamları gibi İslam dinini anlamamızda yolumuzu aydınlatanlar ile en zor zamanlarda Müslümanlara sırat-ı müstakim istikametinde öncülük eden kimseleri anlıyoruz. Yani, kötülükte, şerde, münker işlerde öncü olanlar bu tarifin dışındadır. Buradan da anlaşılıyor ki önden gidenlerin en önde gidenleri elbette ki Adem (a.s.)'dan başlayarak en son Peygamber olan Hz. Muhammed Mustafa (sav)'e kadar gelen bütün peygamberlerdir. Onların görevi, ilahî mesajı insanlara ulaştırmak, öğretmek ve hayatın bu mesaja göre nasıl yaşanabileceğini bizzat göstermektir. Âl-i İmrân suresindeki şu ayet, bu anlamda, Peygamberlerin insanlara öncülük etmek üzere seçildiğini bildirmektedir:

﴿إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾

“Şüphesiz, Allah, Adem'i, Nûh'u, İbrahim ailesini (soyunu) ve İmran ailesini seçip âlemlere üstün kıldı.”¹

Allah'ın seçtiği bir insan, hiç şüphesiz, yine Allah'ın iradesine tam bir teslimiyet ile teslim olmuş kimse olacaktır. O öncülerin yolundan gidenlerin de özelliklerinin başında bu teslimiyet (İslam, Müslüman olma hâli) gelir. Bakara sûresinde İbrahim aleyhisselâmın özelliklerinin anlatıldığı şu ayetlerde hep buna dikkat çekilmiştir: Allah'a tam bir teslimiyet ile boyun eğmek!

﴿وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ﴾

“Bir zaman Rabbi İbrahim'i bir takım emirlerle sınamış, İbrahim onların hepsini yerine getirmiş de Rabbi şöyle buyurmuştu: ‘Ben seni insanlara önder yapacağım.’ İbrahim de, ‘Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)’ demişti. Bunun üzerine Rabbi, ‘Benim ahdim (verdiğim söz) zalimleri kapsamaz’ demişti.”²

Ayetin dikkat çektiği, Hz. İbrahim'in soyuna verilecek olan önderliğin ancak İbrahim gibi olmaları hâlinde mümkün olacağı hususudur. İbrahim'in soyundan gelseler dahi, zalim olanlar, İbrahim'in yolunun dışına çıkanlar önder dahi olsalar, önderlik sıfatını hak etmezler.

¹ Âl-i İmrân Sûresi, 3:33.

² Bakara Sûresi, 2:124.

Aynı surenin daha sonraki ayetinde İbrahim aleyhisselamın şu duası da önderlik vasfının ancak bu teslimiyet ile mümkün olacağına işaret etmektedir:

﴿رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾

*"Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş kimseler kıl. Soyumuzdan da sana teslim olmuş bir ümmet kıl. Bize ibadet yerlerini ve ilkelerini göster. Tövbemizi kabul et. Çünkü sen, tövbeleri çok kabul edensin, çok merhametli olansın."*³

Burada dikkat çekilen noktanın tam bir teslimiyet (Müslüman olma), Müslüman olmanın özelliğinin de ibadet eden ve tevbe eden kimseler olması önemlidir. Dolayısıyla, şu insan topluluklarına kötülükte öncülük etmiş pek çok tarihî örneklerin hiç birisi örnek alınacak bir vasfa sahip değildir. Bu tür önderlerin örneği reddedilmiştir.

Vakıa sûresinin bildirdiğine göre kıyamet koptuğu zaman insanlar üç sınıfa ayrılacaklardır. Bu üç sınıftan ikisi övülmüş birisi ise yerilmiştir. Övülenler sınıfındaki "öncüler" ise Allah'a yaklaştırılmış kimseler olarak tavsif edilmiştir. Vakıa suresinin aynı zamanda kıyameti anlatan ilk 10 ayetinin meali şöyledir:

﴿إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ لَيْسَ لَوْفَعَتِهَا كَاذِبَةٌ خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا وَكُنُتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ﴾

*"Kesin gerçekleşecek (olan Kıyamet) koptuğu zaman, onun kopuşunu yalanlayacak kimse olmayacaktır. Yeryüzü şiddetle sarsıldığı, dağlar parça parça dağılıp saçılmış toz olduğu ve siz de üç sınıf olduğunuz zaman, O, (kimini) yükseltir, (kimini) alçaltır. Ahiret mutluluğuna erenler var ya; ne mutlu kimselerdir! Kötülüğe batanlara gelince; ne mutsuz kimselerdir! (İman ve amelde) öne geçenler ise (Ahirette de) öne geçenlerdir. İşte onlar (Allah'a) yaklaştırılmış kimselerdir."*⁴

Önden gidici olmak, öncü olmak, iyilikte yol açmak, bizzat Rabbimiz tarafından övülmüş, pek çok ayette öncü kimseler "sâbikûn" olarak nitelendirilmiştir. Ahiret mutluluğuna erenler diye meali verilen ayetin bu kısmı "ashab-ı meymene"nin mealidir. Ashab-ı meymene amel defterleri sağ taraftan verilenler olduğu gibi aynı zamanda hep iyilikler yapmış, başkasına yararı dokunan, Allah'a doğru kulluk yapmış dolayısıyla da kendisinin işine yarar işler yapmış olan meymenet sahipleri demektir. Meselâ, Tevbe sûresinin 100. ayetinde

³ Bakara Sûresi, 2:128.

⁴ Vâkı'a Sûresi, 1-10

edenler, kendilerinden hak istendiğinde bunu cömertçe verenler ve insanlar hakkında hükmederken kendileri ve kendi aileleri için hüküm veriyormuş gibi davranan kişilerdir.”⁶

Fâtır sûresinin şu ayetinde de hayırlı işlerde önden gidenlere övgü yapılmış ve tüm Müslümanlar, Kur’an ve muharref olmayan eski ilâhî kitapların mirasçıları olarak tanımlanmıştır. Yani, öncülük Kur’ânî bir hayatın yaşanması ile kazanılabilecek bir durumdur:

﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ
وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾

“Sonra biz o kitabı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere miras olarak verdik. Onlardan kendine zulmedenler vardır. Onlardan ortada olanlar vardır. Yine onlardan Allah’ın izniyle hayırlı işlerde öne geçenler vardır. İşte bu büyük lütuftur.”⁷

Peygamber Efendimiz ﷺ’in bir hadisinde önden gidenlerin ecir ve sevapları hakkında ise şöyle buyurulmaktadır:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا.»

Ebû Hureyre (r.a.) Peygamber Efendimizin şöyle dediğini rivayet etmiştir: *“İnsanları doğru yola çağıran kimseye, kendisine uyanların sevabı gibi sevap verilir. Ona uyanların sevaplarından da hiçbir şey eksilmez. Başkalarını sapıklığa çağıran kimseye de, kendisine uyanların günahı gibi günah verilir. Ona uyanların günahlarından da hiçbir şey eksilmez.”⁸*

Değerli kardeşlerim,

Bu hadis-i şerifin de bildirdiği gibi, insanlara öncülük yapmanın kazandıracığı en önemli şey, öncülük ettikleri hayır ise sevabına, şer ise cezasına ortak olacak olmalarıdır. Bugün biz Müslümanlar için burada gerek öncülük etmek gerekse tabi olmak bakımından yalnızca tek bir seçenek vardır. O da,

A) Öncülük edecek isek, Allah ve Rasûlüne tabi olarak insanlara hayırda, adalette ve merhamette öncü olmak.

B) Eğer tabi olacak isek, Allah ve Rasûlünün yolundan gidenler ile beraber olmaktır.

Bu iki hatırlatmadan hareketle, hayırda öncülük yapmak ile ilgili Peygamber Efendimizden rivayet edilen şu hadis-i şerif yukarıdaki hadisi daha da anlaşılır kılmaktadır. Aşağıdaki

⁶ Beyhakî: Şu’abu’l İman, H. No: 10626, 13/467.

⁷ Fâtır Sûresi, 35:32.

⁸ Sahih-i Müslim, İlim, 30, H. No: 2674.

hadiste dikkat edilmesi gereken ikinci en önemli nokta, Peygamber efendimizin emir, istek ve buyruklarına uymakta da öncülük etmenin hayırda öncülük etmek manasına geldiğini göz önünde bulundurmalıdır:

عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي صَدْرِ النَّهَارِ قَالَ فَجَاءَهُ قَوْمٌ حُفَاءٌ عُرَاءٌ مُجْتَابِي النَّمَارِ أَوْ الْعَبَاءِ مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ عَامَّتُهُمْ مِنْ مُضَرَ بَلْ كُلُّهُمْ مِنْ مُضَرَ فَتَمَعَّرَ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِمَا رَأَى بِهِمْ مِنَ الْفَاقَةِ فَدَخَلَ ثُمَّ خَرَجَ فَأَمَرَ بِإِلَافٍ فَأَذَّنَ وَأَقَامَ فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ فَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ وَالْآيَةِ الَّتِي فِي الْحَشْرِ ﴿اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ﴾ «تَصَدَّقَ رَجُلٌ مِنْ دِينَارِهِ مِنْ دِرْهَمِهِ مِنْ تَوْبِهِ مِنْ صَاعِ بُرِّهِ مِنْ صَاعِ تَمْرِهِ» حَتَّى قَالَ «وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ». قَالَ: فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِبَصْرَةٍ كَادَتْ كَفُّهُ تَعَجُّزُ عَنْهَا بَلْ قَدْ عَجَزَتْ قَالَ ثُمَّ تَتَابَعَ النَّاسُ حَتَّى رَأَيْتُ كَوْمِينَ مِنْ طَعَامٍ وَثِيَابٍ حَتَّى رَأَيْتُ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَتَهَلَّلُ كَأَنَّهُ مُدْهَبَةٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ».

Munzir bin Cerîr (ra) babasından şöyle rivayet etti:

“Biz gündüzün ortasında Rasûlullah ﷺ'in yanında oturuyorduk. Derken yalın ayak, kirli gömleklerini veya abalarını başlarına geçirmiş, kılıçlarını çekmiş, çoğu hattâ hepsi Mudarr kabilesine mensup çıplak bir takım adamlar Peygamber ﷺ'e geldiler. Rasûlullah ﷺ, onların muhtaç hâlini görünce yüzü değişti, üzüldü.” (Hadisin bir başka rivayetinde, Peygamber Efendimiz, ashabından yardım getirmelerini istemiş, hiç kimsenin bir şey yapmaması üzerine Efendimizin canı sıkıldığı ifade edilmiştir.) İçeri girip çıktıktan sonra Bilâl'e emretti. Bilâl, ezanı okuyup kamet getirdi. Rasûlullah ﷺ namaz kıldırdı. Sonra hutbe okudu ve:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا جُلًّا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾

“Ey insanlar! Sizi bir tek candan yaratan Rabbinizden korkun” ayetini sonuna yâni; “Şüphesiz ki Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir”⁹ âyetine kadar okudu. Sonra Haşr sûresindeki

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾

“Allah'tan korkun. Her nefis yarın ahiret için ne gönderdiğine bir baksın. Allah'tan korkun”¹⁰ ayetini okudu. Sonra: “Her bir fert, altınından, gümüşünden, elbisesinden, bir sa' (2.5-3.5 kg) bile

⁹ Nisâ Sûresi, 4:1

olsa buğdayından, hurmasından sadaka versin; hatta yarım hurma bile olsa sadaka versin” buyurdu. Bunun üzerine ensardan bir adam, ağırlığından dolayı neredeyse kaldırmaktan aciz kaldığı, hatta kaldıramadığı bir torba getirdi. Ahali birbiri peşine sökün edip sıraya girmişti. Sonunda yiyecek ve giyecekten iki yığın oluştuğunu gördüm. Baktım ki Allah Rasûlünün (sav)’in yüzü gülüyor, sanki altın gibi parlıyordu. Sonra Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

“İslâm’da iyi bir çığır açan kimseye, bunun sevabı vardır. O çığırda yürüyenlerin sevabından da kendisine verilir. Fakat onların sevabından hiçbir şey noksanlaşmaz. Her kim de İslâm’da kötü bir çığır açarsa, o kişiye onun günahı vardır. O kötü çığırda yürüyenlerin günahından da ona pay ayrılır. Fakat onların günahından da hiçbir şey noksanlaşmaz.”¹¹

Değerli kardeşlerim,

Önden gidenlerimizi elbette ki rahmet ile ve dua ile anacağız. Peygamberleri, onlara salat u selâm getirerek, ashabı ve onlardan sonra Müslümanları da, Allah onlardan razı olsun, Allah onları bağışlasın diyerek anacağız. Umulur ki, bu duamız Allah katında makbul olur.

Fakat anmak dediğimizde asıl yapılması gereken şeyin, o önderlerin yaptığını yapmak, onların yolundan gitmek olduğu da ortadadır.

Peygamber Efendimizin bizim için önderliğine bir bakalım. Peygamber Efendimizin acaba bir başka insan tarafından övülmeye ihtiyacı var mıdır? Elbette ki yoktur. Peki bizler, bu Peygamberin ümmetinden olmakla övünürken, hangi hâlimizi söyleyip de “İşte bak, biz O’nun ümmetindeniz!” diyebileceğiz.

Alınacak Dersler:

- 1) Önden gidenlerin birinci halkası Hz. Adem (as)’dan itibaren bütün peygamberlerdir.
- 2) Başta peygamberlerin ashabı olmak üzere, onların izinden giden bütün müslümanlar önderlerimizdir.
- 3) Önden gitmiş ama İslam mirasını bize emanet etmiş olan büyüklerimizi unutmamalı ve onları saygı ile anmaya devam edelim.
- 4) Bilhassa çağımızın zor şartlarında İslam’ı avuçlarında bir kor gibi taşıyarak bize önder olan çağdaş büyüklerimizin mücadelelerini iyi öğrenelim ve kendimize önderler kabul edelim.
- 5) Biz geçmişmelirimizi hatırlamaz isek, bizden sonrakiler de bizi anmaz ve hatırlamazlar.

Ödev:

¹⁰ Haşr Sûresi, 59:18.

¹¹ Sahih-i Müslim, Zekât, 88, H. No: 1017.

Bölgelerinizde yapılan “Önden Gidenler” programlarına bütün aile efradınızla birlikte katılmaya çalışınız.